

УДК 378 : 811 (07) : 371, 31

*Бінецька Д. І.
Харків, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ПРОБЛЕМНОСТІ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У контексті підготовки сучасного вчителя іноземної мови проблема педагогічної практики представлена переважно в методичному аспекті в працях з узагальнення досвіду педагогічних ВНЗ щодо її організації та проведення.

На роль та значення педагогічної практики у формуванні професійної готовності педагога зверталась увага в дослідженнях Т.Ф. Білоусової, О.Б. Гармаш, І.А. Зязюна, І.Ф. Ісаєва, Н.В. Кузьміної, Т.С. Полякової, В.О. Сластьоніна, А.І. Щербакова. Окремий напрям складають наукові праці, де розкриваються теоретичні основи організації підпрактики (О. О. Абдуліна, А. М. Бойко, В. М. Гриньова, І. О. Карпюк, М. К. Козій, С. І. Кисельгоф, Н. В. Кузьміна, І. Т. Огородников, В. К. Розов, В. О. Сластьонін, В. П. Тарантей, Н. Д. Хмель, О. І. Щербаков та ін).

Педагогічну практику студентів С. Гончаренко розуміє як спосіб вивчення навчально-виховного процесу на основі безпосередньої участі в ньому практикантів. На думку вченого, мета педагогічної практики – «виробити у студентів уміння й навички, необхідні в майбутній педагогічній діяльності, закріпити теоретичні знання, застосувати їх у педагогічній практиці» [2, с. 268].

Педагогічна практика студентів є однією з найважливіших форм педагогічної підготовки студентів в університеті. Вона невіддільна від навчального процесу, тому що студенти набувають умінь та навичок навчання іноземної мови і виховання учнів в процесі навчання, вчать самостійно і творчо застосовувати отримані в університеті знання; під час педагогічної практики вони мають можливість реальної педагогічної взаємодії з учнями та засвоєння шкільної дійсності з позицій педагога. До того ж, випробування дитячим колективом – найбільш ефективний спосіб для студента, на нашу думку, відчувши специфіку педагогічної професії та виявивши рівень розвитку власних педагогічних здібностей, умінь (і, зокрема, дослідницьких), розробити програму їх розвитку та визначити для себе напрями подальшого професійного вдосконалення.

В процесі формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземної мови під час організації практики ми використовували особистісно орієнтований, комплексний (виконання всіх функцій вчителя), ускладнювальний (поступове залучення до активної професійної діяльності) і творчий підхід до підготовки кожного студента.

Щоб поставити студента в позицію дослідника, а не формального виконавця обов'язкових завдань з методики, педагогіки та психології, важливо допомогти майбутнім учителям розв'язати для себе питання мотивації.

Щоб сформувати дослідницькі уміння у майбутніх учителів іноземної мови, протягом пропедевтичної практики вони мають виконати такі завдання:

- поглибити і закріпити теоретичні знання, одержані в ході аудиторної та поза аудиторної діяльності;
- сформувати спостережливість, як професійну якість;
- ознайомитися з завданнями і змістом навчально-виховної роботи в середній загальноосвітній школі;
- отримати уявлення про методи керівництва педагогічним колективом, колективом класу, роботу навчально-методичних органів;
- познайомитися з специфікою оформлення методичної документації.

Значною мірою спонукати студентів до майбутньої дослідницької діяльності в школі (маємо на увазі вивчення індивідуальних особливостей учнів – схильностей, інтересів, мотивів, причин тих чи інших вчинків та ін., для того, щоб сприяти максимальному розвитку наявних у кожного учня задатків, здібностей, умінь; проблем у колективі, знаходження причин неуспішності та ін.) допомагали проблемні ситуації, які ми розглядали під час круглих столів протягом проходження студентами педагогічної практики.

Студенти, що йдуть на пропедевтичну педагогічну практику, схиляються до оцінювання проблемної ситуації з позиції учня, а не вчителя. На перший погляд, така позиція мало сприяє формуванню дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземної мови, але з іншого боку, на думку А.Хугорського пам'ять про сприймання освітнього процесу з позицій учня (згадати себе учнем) може допомогти у виборі педагогічно доцільних дій, а значить, може допомогти у розвитку дослідницьких умінь [1, с. 491].

З метою формування здатності до самоаналізу та самооцінки власного рівня особистісних якостей та педагогічних здібностей, що є важливим у формуванні дослідницького мислення, а також щоб допомогти

їм подолати страх перед класом, пропонуємо студентам (особливо це корисно перед пропедевтичною практикою) побувати в ролі вчителя, тобто моделюємо різні педагогічні ситуації, де хтось із студентів знаходиться в ролі вчителя, а інші - учнів. Практично ми реалізували це так: студент демонструючи фрагмент уроку, сконцентрований був лише на змісті матеріалу та на плані уроку. Студенти – «учні» порушували дисципліну відомими з власних шкільних років способами: відпрошувалися вийти, запускали «літачків», передавали один одному записки та ін. Як правило, «вчителю» вдавалося протриматися декілька хвилин. Оскільки ситуація була стресовою, студентом – «учителем» обиралися адміністративні способи її вирішення (як потім зазначали в обговоренні самі студенти, саме так, зазвичай, вирішували такі ситуації їхні вчителі в школі), а коли вони не діяли, взагалі губилися, розуміючи безвихідність ситуації. Побувавши в такій ситуації, не дивлячись на її штучність, було помічено значну активізацію дій студентів у напрямі переоцінки педагогічних здібностей, умінь (і дослідницьких, зокрема), якостей та пошуку шляхів вдосконалення.

Для того, щоб сформувати здатність у майбутніх учителів іноземних мов «бачити» будь-яку проблемну ситуацію з різних боків, використовуємо тренувальні педагогічні засідання. Скажімо, ситуація така: учень 6-го класу неодноразово порушує дисципліну на уроці, не працюючи сам і заважаючи сприймати матеріал іншим дітям; на перервах – будучи постійно ініціатором різних конфліктних ситуацій з учнями. Щоденника не має. А якщо і вдається зв'язатися з батьками, до школи вони не приходять, тому що вірять синові, який говорить, що все це неправда. В позаурочній діяльності участі не приймає. На засіданні педагогічної ради присутні вчителі, класний керівник, батько чи мама та представник адміністрації школи (розподіляємо ці ролі між студентами) для того, щоб вирішити проблему. В ході обговорення студенти (незалежно від ролі) розуміють, що у них по-перше, недостатньо даних про особистість учня, а тому з'являється усвідомлення глибокого дослідження особистості кожного учня у реальній професійній діяльності, а по-друге – їм доводиться розв'язувати величезну кількість задач, як би це назвав математик, з даними, що постійно змінюються (думки, висловлені різними сторонами). А розв'язання ситуації полягає у досягненні співпраці між вчителями, адміністрацією та батьками в інтересах дитини.

Також одним із стимулюючих чинників на шляху формування дослідницьких умінь майбутнього вчителя іноземної мови може бути кооперативне навчання, що передбачає дослідження педагогічних проблем

у співробітництві. Умовою кооперативного навчання є спільна проблема, а відповідальність за результат перед групою спонукає до активної дослідницької діяльності. Студенти зіштовхуються з необхідністю [вербалізації](#) своїх думок і аргументацією своїх висловлювань. Вони вчаться дивитися на поставлену проблему з іншого погляду, а також аналізувати, порівнювати інші, досить часто протилежні думки, знаходити причини невдач. Важливими є: позитивна залежність членів групи, взаємна підтримка та відповідальність, соціальна компетентність (студенти вчаться взаємній довірі і повазі, чітко висловлювати свої думки в процесі спілкування і вирішувати можливі протиріччя і конфлікти) та оцінка внеску, дій як власних так і інших членів групи з погляду використовуваних методів роботи.

Ефективність діяльності студентів в ході педагогічної практики в тому, що вона максимально ідентифікується з майбутніми професійними завданнями. Ми переконані в тому, що ключ до вдосконалення процесу формування дослідницьких умінь майбутнього вчителя іноземної мови – в організації самостійної пошукової роботи студентів в ході педагогічної практики, яка б допомагала розвивати ініціативу, формувати власні погляди, переконання, виховувати почуття відповідальності. Круглі ж столи, окрім всього іншого, допомагають налагодити ефективний зворотний зв'язок у формуванні дослідницьких умінь майбутнього вчителя іноземної мови, що дає можливість максимально корегувати подальшу діяльність.

Отже, педагогічна практика має вагоме значення в процесі формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземної мови: дає можливість визначити реальний рівень сформованості дослідницьких умінь та, завдяки ефективному зворотному зв'язку, розробляти ефективну програму їх вдосконалення.

Список літератури: 1. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене і виправлене / С.У. Гончаренко. – Рівне: Волинські обереги, 2011. – 522 с. 2. Куліш Р. В. Інтерактивні підходи до організації педагогічної практики студентів у вищих навчальних закладах / Р. В. Куліш // Вісник Черкаського університету : зб. наук. пр. – Черкаси : ЧНУ, 2009. – Вип. 164 (Педагогічні науки). – С. 38–42. 3. Хуторской А.В. Современная дидактика: Учебник для вузов. / Андрей Викторович Хуторской. – СПб.: Питер, 2001. – 544 с. 4. Наказ Міністерства освіти та науки України від 08.04.1993 № 93 «Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих

навчальних закладів України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93/conv>.

Bibilijgraphy (transliterated): 1. Honcharenko S.U. Ukrayins'kyu pedahohichnyy entsyklopedychnyy slovnyk. Vydannya druhe, dopovnene i vypravlene / S.U. Honcharenko. – Rivne: Volyns'ki oberehy, 2011. – 522 s. 2. Kulish R. V. Interaktyvni pidkhody do orhanizatsiyi pedahohichnoyi praktyky studentiv u vyshchyykh navchal'nykh zakladakh / R. V. Kulish // Visnyk Cherkas'koho universytetu : zb. nauk. pr. – Cherkasy : ChNU, 2009. – Vyp. 164 (Pedahohichni nauky). – S. 38–42. 3. Khutorskoy A.V. Sovremennaya dydaktyka: Uchebnyk dlya vuzov. / Andrey Vyktorovych Khutorskoy. – SPb.: Pyter, 2001. – 544 s. 4. Nakaz Ministerstva osvity ta nauky Ukrayiny vid 08.04.1993 # 93 «Pro zatverdzhennya Polozhennya pro provedennya praktyky studentiv vyshchyykh navchal'nykh zakladiv Ukrayiny» [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93/conv>.

Бінецька Д. І.

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ПРОБЛЕМНОСТІ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

В статті розглядається загальне значення педагогічної практики у студентів – майбутніх учителів іноземної мови. Використання елементів проблемності під час організації педагогічної практики студентів. Формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземної мови в ході проходження практики.

Ключові слова: педагогічна практика, процес, елементи проблемності, формування, дослідницькі вміння, студент, майбутній учитель, іноземна мова.

Бинецкая Д. И.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭЛЕМЕНТОВ ПРОБЛЕМНОСТИ ПРИ ОРГАНИЗАЦИИ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПРАКТИКИ СТУДЕНТОВ С ЦЕЛЬЮ ФОРМИРОВАНИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ УМЕНИЙ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

В статье рассматривается общее значение педагогической практики студентов - будущих учителей иностранного языка.

Использование элементов проблемности при организации педагогической практики студентов. Формирование исследовательских умений будущих учителей иностранного языка в ходе прохождения практики.

Ключевые слова: педагогическая практика, процесс, элементы проблемности, формирование, исследовательские умения, студент, будущий учитель, иностранный язык.

Binetska D. I.

USING THE PROBLEMATIC DURING THE TEACHING PRACTICE OF STUDENTS IN ORDER TO DEVELOP RESEARCH SKILLS OF FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS

In the article the general importance of teaching practice students - future foreign language teachers. Using the problematic during the teaching practice of students. The formation of research skills of future foreign language teachers in the internship.

Keywords: pedagogical practice, process elements problematic, formation, research skills, student, future teacher, foreign language.

Стаття надійшла до редакції 06.04.15

УДК 378. 018

*Кайдалова Л.Г.,
Харків, Україна*

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК УМОВА УСПІШНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Постановка проблеми. Актуальність дослідження зумовлена сучасними завданнями реформування вищої освіти в Україні; необхідністю вдосконалення професійної та психолого-педагогічної підготовки викладачів вищих навчальних закладів (ВНЗ) на післядипломному рівні; посиленню вимог щодо володіння викладачами